

درس ۱

مساحت: ۱۱۵۲۶ کیلومترمربع

همسایه‌ها: تهران (شمال) سمنان (شرق) استان مرکزی (غرب) اصفهان (جنوب)

فعالیت ۱-۱

۱- با مقایسه نقشه بالا و شکل ۱-۱، به این سؤالات پاسخ دهید:

الف) در شرق استان قم، دریاچه مسیله و استان سمنان قرار دارد.

ب) نام استان‌های هم‌جوار با استان قم را در جای مناسب بنویسید. اراک، تهران، سمنان، اصفهان

www.sakoye10hom.blog.ir

درس ۲

ناهمواری‌های استان: الف) کوهستانی (ارتفاعات آردهال - بلندترین کوه غلیق)، ب) پایکوهی (تفرش، پای ارتفاعات آردهال)،

پ) دشت (کهک، قم، جعفرآباد، قمرود و ...)

پدیده‌های خاص استان: دریاچه مسیله و حوض سلطان

فعالیت

۲- ویژگی‌های نواحی پایکوهی استان را بنویسید. این نواحی بیشتر در پای ارتفاعات آردهال و تفرش قرار دارند و از رسبات ریزو درشت و به شکل مخروط افکنه‌های بزرگ و کوچک ساخته شده‌اند. به علت نفوذپذیری زیاد این رسبات، سفره‌های آب زیرزمینی غنی تشکیل شده و به همین دلیل نواحی پایکوهی از نظر استقرار سکونتگاه‌های روستایی و توسعه کشاورزی اهمیت زیادی دارد.

۴- به نظر شما، کوهستان‌های استان چه تأثیری بر سکونتگاه‌های روستایی دارند؟ توضیح دهید. کوه‌های بلند استان، بخشی از رشته کوه‌های مرکزی ایران هستند که با ارتفاع و بارش بیشتر، ویژگی آب و هوای این مناطق را از سایر نقاط استان، متمایز کرده‌اند و منشأ جریان رودهای فصلی و پیدایش سکونتگاه‌های روستایی در این نواحی شده‌اند.

درس ۳

انواع آب و هوای استان: ۱- گرم و خشک (بیابان‌های شرق استان) ۲- نیمه خشک (بخش مرکزی و شمالی استان) ۳- معتدل

کوهستانی (نواحی پایکوهی و کوهستان خلجستان و کهک)

آب های استان؛ الف) آب های سطحی؛ ۱- قمرود - ۲- قره چای (از شازند اراک سرچشمه می گیرد). ۳- سدها (اما زاده اسماعیل)، گنگار، سنجرگان، سد ۱۵ خرداد (خارج از محدوده استان قم) - ۴- دریاچه ها (دریاچه نمک (قم) و دریاچه حوض سلطان) ب) آب های زیرزمینی؛ چاه عمیق، نیمة عمیق، قنات ها و چشمه ها
منابع آب شرب استان؛ دریاچه سد ۱۵ خرداد، چاه های داخل شهر، چاه های علی آباد برنامه های تأمین آب قم؛ ۱- انتقال آب سرشاخه های ذر، ۲- تهیه آب با دستگاه های اسمز معکوس جنگل ها؛ ۱- دست کاشت؛ الف) پارک های جنگلی دست کاشت (پارک جنگلی علوی، غدیر)، ب) طبیعی؛ ۱- تاغزارها ۲- بیشه زارها و درختچه زارها
اهمیت مراتع استان؛ الف) حفظ خاک، ب) تولید علوفه، ج) تولید محصولات دارویی، خوارکی و صنعتی عوامل تخریب مراتع؛ الف) انسانی؛ تغییر کاربری، کشاورزی، چرای بی رویه دام، ب) طبیعی؛ کمبود بارندگی، خشکسالی های دوره ای، حمله آفات نباتی، بروز انواع بیماری ها توأم‌نندی بیان استان؛ ۱- وجود انواع معدن - ۲- تنوع گونه های گیاهی - ۳- وجود جاذبه های گردشگری

فعالیت ۱-۶

- ۱- قمرود و قره چای را از لحاظ جهت و موقعیت جغرافیایی با هم مقایسه کنید. قمرود از دامنه کوه های قلعه خلیل واقع در شهرستان فریدن واقع در ۴۰ کیلومتری غرب خوانسار سرچشمه می گیرد و پس از عبور از استان های اصفهان و مرکزی به استان قم وارد می شود، قره چای از ارتفاعات شازند اراک سرچشمه می گیرد و پس از عبور از استان های مرکزی و همدان از طرف شمال غربی وارد استان قم می شود.
- ۲- علت منحصر به فرد بودن سد گبار چیست؟ به علت اینکه قدیمی ترین سد قوسی جهان است.
- ۳- تفاوت ها و شباهت های دو دریاچه نمک و حوض سلطان را شرح دهید. دریاچه نمک بر اثر تبخیر زیاد، سبب شوری شدید آب و ایجاد لایه های ضخیمی از نمک در دریاچه شده است. قسمت غرب و شمال غرب دریاچه نمک که رود کرج و جاجرم به آن وارد می شود باتلاقی است.
- دریاچه حوض سلطان چاله ای سفید رنگ است که در فصل زمستان و بهار به شکل دریاچه ای کم عمق با آب صاف و زلالی دیده می شود. این دریاچه در تابستان خشک می شود به طوری که می توان از روی آن عبور کرد.
- ۴- شما برای حل مشکلات و محدودیت های مربوط به آب استان قم از جمله شهر قم، چه راهکارهایی را پیشنهاد می کنید؟ الف) در بخش کشاورزی باید از شیوه های جدید آبیاری استفاده کرد. ب) محصولاتی را زیر کشت برد که آب کمتری نیاز داشته باشند. ج) در شهر قم فرهنگ سازی مصرف صحیح آب نهادینه شود. د) استفاده از شیرآلات مناسب برای جلوگیری از هدر رفتن آب ه) تصفیه فاضلاب ها و استفاده مجدد از آن ها
- ۵- استان قم در کدام حوضه آبریز قرار دارد؟ حوضه آبریز دریاچه نمک
- ۶- برنامه های تأمین آب شیرین در شهر قم را بنویسید. الف) طرح انتقال آب از سرشاخه های ذر به قم، ب) تهیه و تأمین آب شرب و شیرین با دستگاه های اسمز معکوس

فعالیت ۱-۷

- ۱- به نظر شما، عوامل انسانی نقش بیشتری در تخریب مراتع استان دارد یا عوامل طبیعی؟ چرا؟ عوامل انسانی به نحو گسترده ای با تغییر کاربری مراتع به زمین مسکونی و کشاورزی و چرای بی رویه دام ها، باعث نابودی شدید مراتع می شود اما عوامل تخریب طبیعی مراتع، مجدداً فرصت احیای خود را دارند ولی نوع استفاده انسان به گونه ای است که مراتع از بیخ و بن نابود می شوند.
- ۲- راهکارهای شما برای جلوگیری از تخریب مراتع استان چیست؟ ۱- تدوین برنامه های مدون جهت مدیریت مراتع، ۲- ممانعت از بهره برداری بیش از حد از مراتع ۳- بذرپاشی در مراتع ۴- جلوگیری از تغییر کاربری اراضی مرتتعی به زمین های کشاورزی و ...
- ۳- وظیفه ما در مقابل حفظ عرصه های جنگی و مراتع استان چیست؟ ۱- آگاهی دادن و فرهنگ سازی ۲- خودمان به عنوان الگو در حفظ این نعمت های خدادادی تلاش کنیم. ۳- در هنگام حضور در این مناطق با به همراه داشتن کیسه زباله، زباله های خود را جمع آوری کنیم. ۴- از سوراندن بوته ها یا شکستن شاخه های درختان خودداری کنیم.

راه‌های مقابله با آلودگی: ۱- شناسایی دقیق موقعیت گسل‌ها ۲) جلوگیری از ساخت و ساز اطراف گسل‌ها ۳) سبک‌سازی ساختمان‌ها
عوامل مؤثر در تشدید بروز خشکسالی: ۱- کاهش شدید میانگین بارندگی ۲- بهره‌برداری غیراصولی از منابع آب
برخی از مسائل ریست محیطی استان: ۱- آلودگی آب به وسیله فاضلاب‌ها ۲- گسترش سطح بیابان‌ها ۳- تخلیه
تفاله‌های ساختمانی ۴- آلودگی صوتی خودروها و موتورسیکلت‌ها
راه‌های مقابله با آلودگی: ۱- افزایش فضاهای سبز ۲- جایگزینی خودروهای نو با خودروهای فرسوده ۳- تشویق مردم به
استفاده از وسائل نقلیه عمومی و دوچرخه و ...
مهم‌ترین آلینده‌های آب: ۱- پساب‌های صنعتی ۲- فاضلاب‌های خانگی
راه‌های مقابله با آلودگی آب: ۱- احداث تصفیه خانه سد ۱۵ خرداد ۲- ایجاد شبکه جمع‌آوری فاضلاب ۳- آموزش همگانی
پیامدهای مثبت جمع‌آوری فاضلاب: ۱- جلوگیری از آلودگی آب‌های زیرزمینی ۲- بهبود بهداشت ۳- بازگشت ۸۰٪ از آب مصرفی
به چرخه طبیعت
روش‌های مبارزه با بیابان‌زایی: ۱- نهال‌کاری ۲- بذرپاشی ۳- حفاظت از گونه‌های بومی ۴- احداث بادشکن

www.sakoye10hom.blog.ir

فعالیت ۱-۸

برای کاهش خسارات خشکسالی در استان چه راهکارهایی را مناسب می‌دانید ۱- استفاده از روش‌های مدرن آبیاری
در بخش کشاورزی مانند: بارانی و قطره‌ای ۲- کاشت محصولاتی که نیاز کمتری به آب دارند. ۳- جمع‌آوری و تصفیه
فاضلاب‌ها و استفاده مجدد آنها ۴- جلوگیری از حفر چاه‌های غیرقانونی تا مانع از کاهش آب‌های زیرزمینی شود.

۳۴

فعالیت ۱-۹

۲- برای کاهش مشکلات زیست محیطی استان قم، چه راهکارهایی را پیشنهاد می‌کنید؟ ۱- الزام واحدها و صنایع آلینده
به نصب سیستم فیلترهای کنترل آلودگی ۲- افزایش فضاهای سبز ۳- جایگزینی خودروهای نو با خودروهای فرسوده
۴- تشویق مردم به استفاده از وسائل حمل و نقل عمومی، دوچرخه و ...

۳۵

فعالیت

۲- به نظر شما، آثار و پیامدهای منفی دفع نخاله‌های ساختمانی در اطراف شهر قم چیست؟ برای حل این مشکل چه
راهکارهایی را پیشنهاد می‌کنید؟ باعث آلودگی محیط زیست و از بین رفتن زمین‌های زراعی و همینطور باعث زشت شدن
منظرة طبیعی استان می‌شود.
راحل: شهرداری باید مسئولیت جمع‌آوری و دفع اصولی این نخاله‌ها را به عهده بگیرد، از این نخاله‌ها می‌توان در امور لازم سود جست.

۳۶

فعالیت

۳- برای اصلاح فعالیت این گونه واحدهای صنعتی چه راهکارهایی را پیشنهاد می‌کنید؟
۱- خروج صنایع آلینده از شهرها ۲- تعطیلی صنایع آلینده ۳- استفاده از تجهیزات جدید و مدرن ۴- تعریف استانداردهای
مشخص برای صنایع و کنترل اصولی آنها

درس ۷

علل مهاجرت‌بیزی استان: ۱- وجود بارگاه ملکوتی حضرت فاطمه معصومه (س) ۲- حوزه علمیه ۳- موقعیت مناسب ارتباطی
۴- تبدیل شهرستان قم به استان

۴۶

فعالیت

۱- علل رشد منفی جمعیت در سال‌های اخیر در روستاهای استان قم چیست؟ مهاجرت از روستا به شهرها به علت
خشکسالی، کمبود اشتغال، پایین بودن درآمد، نبود امکانات رفاهی، بهداشتی و آموزشی.
۲- کدام عوامل موجب جذب جمعیت به شهر قم می‌شود؟ وجود مراکز تحقیقاتی، فناوری و خدماتی

فعالیت

۱- ترکیب جمعیت شهری و روستایی استان قم را با هم مقایسه کنید. میزان درصد جمعیت شهرنشینی در سال ۹۳/۱۳۸۵ در حدود ۹۵ درصد در سال ۱۳۹۰ رسید، به این معنا که طی سال‌های ۱۳۸۵-۹۰ رشد داشته است. جمعیت روستایی استان از ۶۳۰۰۰ نفر در سال ۱۳۸۵ با میانگین رشد سالانه ۰/۶ درصد به رقم ۵۵۷۹۸ نفر در سال ۱۳۹۰ کاهش یافته است.

۲- مهم‌ترین علل مهاجرت به استان قم چیست؟ ۱- وجود بارگاه ملکوتی ۲- وجود حوزه علمیه ۳- موقعیت مناسب ارتباطی ۴- تبدیل شدن شهرستان قم به استان در سال ۱۳۵۷

www.sakoye10hom.blog.ir

درس ۸

سکونتگاه‌های شهری قم: قم، قنوات، جعفریه، کهک، دستجرد، سلفچگان
عشایر قم: کلکو، شاهسون، بغدادی

فعالیت ۲-۸

۲- چه عواملی در پراکندگی جغرافیایی روستاهای استان قم نقش دارند؟ از نظر پراکندگی جغرافیایی، اکثر روستاهای در بخش جنوبی، غربی و مرکزی استان به دلیل وجود مناطق پایکوهی، مخروط افکنه‌ها، دره‌ها و دشت‌های حاصلخیز استقرار یافته‌اند. در نواحی شرقی استان، تعداد این سکونتگاه‌ها بسیار کم است.

درس ۹

گویش: فارسی دری (سایر گویش‌ها: ترکی، خلجی و کله‌کوی شیرازی)
صنایع دستی: قالی‌بافی، سفالگری و سرامیک‌سازی، درودگری و منبت‌کاری

فعالیت

به نظر شما چه رابطه‌ای بین محیط و نوع صنایع دستی در استان قم وجود دارد؟ صنایع دستی حاصل شرایط خاص جغرافیایی در هر منطقه است و براساس وجود مواد اولیه در همان منطقه شکل گرفته و رشد می‌یابد.

فعالیت

۱- برای حفظ آداب و رسوم سنتی استان قم، چه راه حل‌هایی را پیشنهاد می‌کنید؟ ۱- زنده نگهداشت این آداب و رسوم از طرق مختلف: برگزاری سمینارها، گروه‌های هم‌اندیشی، جشن‌ها ۲- ارج نهادن به آداب و رسوم و سنت‌ها ۳- آوردن آنها در کتب مختلف اعم از درسی و غیردرسی ۴- اهمیت قائل شدن برای این آداب و رسوم در مدارس و دانشگاه‌ها، در قالب کتب درسی یا واحدهای دانشگاهی

درس ۱۲

جاده‌های فرهنگی و تاریخی استان: ۱- آستانه مقدسه حضرت مصومه (س) ۲- بقاع متبرکه (امامزاده حمزه، چهل اختران و ...)
۳- بناهای قدیمی و تاریخی: مجموعه بازار قم، آرامگاه‌ها، مقابر گنبد سبز ۴- مساجد (مسجد اعظم، مسجد جامع قم، مسجد جمکران)

فعالیت

با توجه به ویژگی‌های جغرافیایی و فرهنگی استان قم برای توسعه صنعت گردشگری در این استان، چه راهکارهایی را پیشنهاد می‌کنید؟ ۱- ساخت و احداث زیربنایی گردشگری ۲- تبلیغ و برگزاری نمایشگاه‌های آشنایی با استان ۳- توسعه وسایل ارتباطی و حمل و نقل - فرهنگ‌سازی در جامعه

درس ۱۳

توانمندی استان در بخش کشاورزی: ۱- در گذرگاه مرکزی کشور بودن ۲- امکان دو بار کشت در سال ۳- ظرفیت‌سازی‌های مناسب دامداری، گلخانه‌ای

محددیت‌های کشاورزی: ۱- محدودیت منابع آب ۲- تبدیل زمین‌های کشاورزی ۳- گسترش شوری خاک ۴- محاذیت‌های ناهمی از شرایط آب و هوایی

توانمندی در بخش صنعت: ۱- وجود ذخایر عظیم معدنی ۲- نزدیکی به بازار مصرف ۳- استقرار در راه‌های اصلی ۴- وجود نیروگاه سیکل ترکیبی ۵- وجود شهرک‌های صنعتی

فعالیت

برای کاهش محدودیت‌های کشاورزی در استان قم، چه راهکارهایی را پیشنهاد می‌کنید؟
۱- استفاده از روش‌های مدرن
آبیاری مانند: بارشی و قطره‌ای ۲- جلوگیری از تبدیل کاربری اراضی کشاورزی ۳- استفاده از وسایل مدرن برای شخم زدن خاک
۴- توسعه روش‌های گلخانه‌ای

فعالیت ۵-۶

- ۱- به نظر شما استان قم بیشتر در کدام زمینه توانمندی دارد؟ علمی و فرهنگی
- ۲- توانمندی‌های استان قم را در بخش کشاورزی و صنعت بنویسید. کشاورزی: (الف) قرار گرفتن در گذرگاه مرکزی کشور،
ب) طولانی بودن دوره گرما و امکان دوبار کشت در سال، ج) ظرفیت‌سازی برای تولید گلخانه‌ای، د) تمایل به سرمایه‌گذاری در بخش دام
صنعت: (الف) وجود ذخایر عظیم معدنی، ب) نزدیک بودن به بازار بزرگ مصرف، ج) استقرار در مسیر راه‌های اصلی ارتباطی
کشور، د) وجود نیروگاه سیکل ترکیبی ه) وجود شهرک‌های صنعتی فعال
- ۳- اهمیت دو دریاچه نمک و حوض سلطان چیست؟ این دو دریاچه، منبعی عظیم و سرشار از انواع املال معدنی هستند.
در دریاچه حوض سلطان، انواع نمک‌های خوارکی و صنعتی وجود دارد که هم‌اکنون استخراج می‌شود.

www.sakoye10hom.blog.ir

درس ۱۵

مشکلات قم: ۱- کم عرض بودن معابر و خیابان‌ها ۲- نبود پارکینگ‌های مناسب ۳- کمبود امکانات مناسب اقامتی ۴- ناکافی
بودن فضای سبز

اهداف توسعه اقتصادی: ۱- کاهش مشکلات بیکاری ۲- بهره‌برداری اصولی از منابع انسانی و طبیعی ۳- ایجاد امکانات زیربنایی